

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

10. De legitima iurisiurandi commutatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

pta, & rata habetur: secus est, antequam promissionem ratam, & acceptam habeat, aut cum iust a aliqua causa subest. Nam Ecclesia non potest sine causa debita ius alteri acquisitum adimere: at cum quis promissionem sibi factam ratam, & acceptam habet, ius acquirit in rem sibi promissam. Iusta causa est, cum is, cui aliquid promittitur, iurandum inique, aut vi, dolo, metu, & extorquet; item cum ambigitur sit necne iusta, & honesta, & vilis res, quae promittitur. **Si QVAERATUR**, quando iurandum est gratia, & causa alterius hominis? **Resp.** quando cedit in obsequium, lucrum, vel commodum alterius, quando vero cedit in honorem, & cultum Dei, non est gratia alterius hominis. Vt si Titius inter se centum Caio daturum, vel ei librum, aut fundum venditurum, vel in Capitolium ascensurum, ut Caij negotia gerat, sunt promissiones iureiurando firmatae gratia alterius hominis; at vero si iurando mihi promiseris te in die festo rem diuinam auditurum, aut in sanctorum Apostolorum, vel Martyrum perugilijs ieiunia seruaturum, aut nunquam amplius peiuraturum, aut nunquam alea lusurum, vel Religionem te susceperum, sunt promissiones ex parte in Dei honorem factae, quia opera charitatis, pietatis, vel religionis promittuntur, ex parte vero sunt factae gratia mei, quoniam iureiurando tuam mihi fidem obstringis, ac promittis, te certum opus pietatis religionis facitum. **Quandocumque** iurandum in promissione interponitur gratia alterius; potest ille remittere, quoniam etiam si Deus testis aduocetur, & iurandum acceptum, & ratum habeat, habet tamen in commodum, & bonum alterius; & proinde eiusmodi iurandum Deus remittit, quando remittit is, cui est promissio facta, & quisque potest suo iure cedere, & rem sibi debitam condonare, siue remittere.

Vndecimo queritur, Quid sit dicendum, cum Titius iurauit se certae Caij filiae dotem daturum, ut possit commode nubere, an Caius, aut eius filia eiusmodi iurandum possit remittere? **Socius lib. 5. de inst. quest. 1. artic. 9.** distinguit: Aut Titius iureiurando se deuinxit pietatis, ac religionis causa, eo quod filia Caij inopia premeretur; aut promissit gratia puellae, vel patris. **Si primo**, inquit, modo iurauerit, non potest Caius, & filia iurandum diuincere, est enim votum Deo factum. **Si secundo**, potest Caius id iurandum dissolvere, quoniam sibi, aut filiae est facta promissio. Id est, si iures te certo pauperi elemosinam largiturum: aut. n. promittis, ut pro sis homini, & proinde causa ipsius, aut promittis Deo videlicet studio pietatis in Deum. **Si primo modo** pauper potest iurandum remittere, si secundo modo non ite.

Duodecimo queritur, quid iudicandum sit, cum duo, videlicet, Titius, & Caius, sese iureiurando inuicem obstrinxerunt, quo vterque alteri promissit se aliquid facturum; an vterque possit iurandum alteri remittere? **Resp.** Si iurandum promissionem Deo factam confirmet, neuter potest alteri remittere. **V. G.** si pietatis causa vnus iureiurando promissit se ad Religionis statum transcurum, vel ieiunium ab Ecclesia indictum seruaturum, peregrinaturum, Diuinam rem auditurum, idem quoque alter iureiurando promissit. **Si vero** vtriusque promissio est gra-

tia alterius facta, ob vtilitatem vtriusque, potest vterque alteri iurandum remittere; ut si vterque iuret se alteri opem, & auxilium daturum.

Cap. X.

De legitima iurandi commutatione,

Primo queritur, An quis propria auctoritate possit iurandum in melius commutare? De hac questione Abb. in cap. Peruenit 2. De iureiur. non. 2. Anton. Butrius, & ceteri ibidem. **Respondeo** in cap. Peruenit 2. De iureiur. aperte dici, non infringere promissum, qui in melius commutat. Et cap. Qui bona, 17. quest. 1. dicitur: *Qui bona agunt, si meliora agere desiderant, post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseuerent, in conspectu iamen Dei fecerunt ex deliberatione.* **An vero** periturius sit, qui iurandum propria auctoritate commutat in melius, dubiae questionis est, nam in cap. Peruenit, solum dicitur: *Qui in melius commutat, propositum, aut promissum minime infringit.* **Sed animaduertendum** est, ut docet Abb. in cap. Peruenit, 2. de iurei. ex Innocent. & Ioan. Andr. iurandum, aut confirmare promissionem factam Deo, aut factam homini. Si confirmet promissionem factam homini, non potest quis absque consensu expresso, vel tacito eius, cui est facta promissio, in melius commutare, quoniam homo non semper sibi gratum, & acceptum habet, quod melius est. **Vnde in l. Mutuum, ff. de reb. credi. Sed certum petatur. §. 1. & Inst. quibus modis tollitur obligatio dicitur: Aliud pro alio inuito creditore solui non potest.** **Ex quo fit**, ut si iuraueris te aliquid facturum gratia alterius, commutare in aliud non possis, nisi eo consentiente. **Quando vero** iurandum promissionem Deo factam confirmat, potest quispiam auctoritate propria iurandum quo temporale obsequium Deo promissit, in perpetuum ingressum ad Religionem commutare, ut tradidit Abbas, cuius sententia communi consensu recepta est, quod confirmat ex cap. Scripturae, De voto, & voti redempt. **De ceteris vero** promissionibus iureiurando firmatis questio est: & Antonius Butrius ita distinguendo respondet: **Si** dubitetur melius sit necne id, in quod iurandum commutandum est; Episcopi, aut alterius Superioris Antistitis legitima auctoritas requiritur: Et in hoc omnes consentiunt, **Si vero** euidenter sit melius: aut id simul cum primo iureiurando seruari potest, aut non potest: si possit, tunc primum in secundum mutari nequit, & iurandum obseruari debet, nisi Episcopi auctoritate mutetur in melius: Et in hoc etiam Abbas, & ceteri conueniunt. **Vt si** iuraueris te ad certum locum pium peregrinationis gratia iturum, & velis ad alium locum sanctiorem, peregrinando ire, non potes propria auctoritate in hoc melius, & perfectius commutare iurandum, & proinde quamuis secundum praestiteris, debes primum iurandum seruare. **Si vero** id, quod melius est, seruari pariter cum iureiurando nequeat, potest, inquit Antonius, quisque iurandum in melius propria auctoritate commutare. **At hoc** Abb. non probat. **Non enim** si iurasti, te in certa domo hospitali inseruiturum pauperibus, licet tibi in alia religiosiore inseruire: nec ite si iurasti te subleuaturum inopia certi pauperis, fas est, eo omisso, alteri pauperioris egestati succurrere. **Si iurasti** te certae religionis regulam susceptu-

rum, tuta conscientia, non potes alterius arctioris, & sanctioris institutum amplecti. Et hoc patet, inquit, Abbas, intelligitur, quod in *cap. Peruenit, citato* in sinuatur; Non se peritij crimine eum obstringere, qui iusurandum commutat in melius: nam dicitur, Non propositum, aut promissum infringit, qui in melius commutat. Mihi tamé probabilius videtur, quod scripsit Antonius Butrius, is enim loquitur de eo, qui iusurandum mutat in id, quod est certò, & euidenter maius bonum: nam eo ipso est Deo magis acceptum, & gratum.

Secundò queritur, An qui facultatem, & auctoritatem habet commutandi vota, idem quoque habeat facultatem commutandi iusurandum? inter oēs cõuenit, eum, qui ratione muneris, quo fungitur, ordinariã habet auctoritatẽ commutandi vota, posse eadẽ quoque vota iureiurãdo firmata commutare. Tales sũt Episcopi ac Superiores, Antistites, & ceteri Episcopalem iurisdictionem ordinariã habentes. Sed questio est de ijs Cõfessarijs, quibus Pontificiã Constitutionis, aut priuilegij, facultas committitur in foro conscientie vota commutandi, An eo ipso facultatem habeant commutandi eadem vota iureiurando firmata? Dux sunt opinioniones: prima docens, omnes Cõfessarios, quibus committitur facultas commutandi votum, iusurandum posse tunc commutare. Huius opinionis quidam putant Sotũ auctorem esse l. 8. de Iust. q. 9. ad fin. artic. & in resp. ad 3. Alij etiam volunt Caiet. esse eiusdem sententiã 2. 2. q. 82. ar. 9. Sed id sensisse Sotum aut Caietanum non puto, vt statim ostendam. Hanc igitur primam sententiam sequitur quidam iunioris Theologi, vt Arag. 2. 2. q. 88. artic. 12. quam inde probant, quia teste S. Thoma 2. 2. quest. 89. ar. 8. cõ alijs, arctius vinculum est voti, quàm iurisiurandi? Sed quando conceditur id, quod maius est, non videtur denegatum id, quod minus est. Deinde sublato voto, necesse quoque est vt iusurandum cesset, ac desinat, quod votum cõfirmat: nam subtracta materia iurisiurandi, ipsũ quoque iusurandum dirimitur. Ergo si Cõfessarius demandata sibi facultate commutat votum Deo nuncupatum, eo ipso tollit iusurandum, quo votum confirmatur. Postmodò, principali remoto, remouetur quoque id, quod illi est adiunctum: sed iusurandum vota Deo facta confirmat; ergo si cõfessarius potest promissioẽ in aliud cõuertere, eo ipso poterit iusurandum, quod illas cõfirmat.

Secunda opinio, quã habet Nauar. in Man. c. 27. n. 275. cõter huiusmodi Cõfessarium auctoritatem non habere commutandi promissionem Deo factam, & iureiurando firmatam, quamuis facultas sibi commissa votum commutare possit. Hoc verò ille comprobat, quia in priuilegijs, & facultatibus, quæ gratis, & liberaliter cõceduntur, auctoritas extendi, & relaxari nõ debet, sed potius contrahi, & restringi. Præterea, in his ea Regula locum non habet *Cui conceditur quod maius est, cõter sum quoque videtur, quod est minus*: hæc enim Regula intelligitur, quãdo id quod minus est, in maiori cõtinetur tanquam pars in toto, vel species in genere; non autem quando diuersa sunt, licet aliquo modo similia, & affinia. Hic autem & voti, & iurisiurandi vincula diuersa sunt; ergo si facultas ad votum commutandum data est, non eo ipso

datur ad iusurandum. Item, sunt duo vincula, non igitur si datur facultas soluendi vnum, cõtinuò sequitur, vt detur facultas soluendi duo.

Quidam sentiunt, in hac questione sic esse dicendum, Promissio quæ Deo facta iureiurãdo firmatur, dupliciter confirmari potest, & solet. Prima, aliquãdo votũ Deo nuncupatur absque vno iureiurãdo, & deinde tẽporis intervallo, vel eodẽ etiã momẽto iureiurãdo munitur. Secundo, plerumque iusurandum fit: nec tamẽ vllũ votũ Deo nuncupatur; vt cum quis iurãdo promittit Deo, se aliquid facturum. Hoc posito respõdet, Cõfessarium, qui potest votum commutare, posse quoque iusurandum quod ex intervallo temporis, vel eodẽ tempore puncto ad votum accessit. Et in hoc, inquit, prima opinio locum habet. Nam sublato principali, quod est votũ, aufertur quoque quod est annexum, eiq; postea accessit: non tamen posse commutare votum secundo modo factum, quoniam non est votum simpliciter factum, sed iusurandum quo quis se Deo obligauit: & in hoc, aiunt, est vera secunda opinio, cõ quod non conceditur Cõfessario facultas commutandi iusurandum, sed votum; at voti, & iurisiurandi vincula diuersa sũt.

Alijs tamen nõ videtur opus esse distinctione. Idem, inquit, iuris est, si primum Deo aliquid voueas, ac deinde intervallo temporis iureiurando corroborares, ac si simul iureiurando voueas. Quare si Cõfessarius vnum potest, potest & reliquum, quod si nec vnum potest, non potest & alterum. Mihi tamẽ placet prædicta distinctio ex parte, & ex parte displicet. Placet quidem, eo quod existimo aliud esse, si voueas te aliquid facturum, idque iureiurando confirmes: aliud verò, si iures te aliquid Dei causa facturum. Nam in primo sunt duo vincula coniuncta voti, & iurisiurandi: & votum est materia iurisiurandi: in secundo solum est vinculum iurisiurandi, nec enim est vllum votũ, quod sit materia iurisiurandi. Nauar. hæc non distinguit, sed solum loquitur de iureiurando secundo modo factò. Atverò siue iusurandum fiat primo modo, siue secundo, vt simpliciter dicam, puto veriorẽ esse secundam sententiam: quia reuera aut sunt voti, & iurisiurandi duo vincula diuersa, ac proinde cuius facultas demandatur vnum soluendi, aut commutandi, nõ eo ipso potestas cõmittitur tollendi, aut cõmutandi alterũ. Nã difficilior est duo vincula soluere, quàm vnum. Item, promissio, aut votum metu factum, irritum est, & inane, at iureiurãdo corroboratum subsistit, vt firmũ: ergo nõ ex hoc, quod votum dirimitur, iusurandum absoluitur, & qui simpliciter promittit se soluturum viaras, nõ cogitur eas soluere; cogitur tamen qui promittit & iurauit se soluturum c. *Debitores, de iurcu.* Aut est tantum vnum iurisiurandi vinculum: & tunc existimo etiam veram esse sententiam secundam, quia votum & iusurandum sũt vincula diuersa, & nõ cui committitur facultas soluendi vnum, cõmittitur, vt possit alterum soluere. DICTES, Quando votum est materia iurisiurandi, necesse est, vt qui habet ex priuilegio facultatẽ soluendi votum, habeat quoque, vt possit soluere iusurandum: quia sublata materia iurisiurandi, iusurandum dissoluitur? Resp. nõ cõcedi facultatẽ soluendi votũ, nisi quod est simplex, non quod est altero vinculo, videli

cer, iureiurando communitum. Ac proinde merito societas nostra, cuius Confessarius Romani Pontificis beneficio erat facultas delegata commutandi vota, Priuilegium impetrauit commutandi eadem vota etiam iureiurando firmata. Compendium priuilegiorum verbo, *Commutatio*, §. i. sic habet: *Confessarius Societatis possunt commutare omnia vota, exceptis vltimario, & Petri, & Pauli de Vrbe, & Jacobi in Compostella, Castitatis, & Religionis quam facultatem à Paulo III. concessam, cum eadem exceptione extendit Gregorius XIII. ad vota iurata: dummodo Commutatio non fiat in preiudicium tertij. Et subiungit: Communicatur hæc facultas omnibus Confessarijs approbatis, eodem modo tamen quo facultas absoluenti, que habetur in verbo Absolutio, §. i. hoc est: Communicatur omnibus Confessarijs à Superioribus deputatis, & ab ordinario loci iuxta formam Concilij Tridentini sess. 23. cap. 15. de reformatione approbatis.*

Tertio queritur, An si Confessarius in foro conscientie facultatem habeat commutandi omnia vota etiam iureiurando munita, exceptis quinque illis, quorum absolutionem diximus Romano Pontifici referuata, commutare queat aliquid votum ex illis quinque iureiurando firmatum, si solum sit iusiurandum, & votum cum poenæ adiectione. Exempli gratia, iurat quis se certum peccari genus euiturum; alioqui poenam certam se soluturum; nimirum Religionem susceptrum, aut limina Apostolorum Petri, & Pauli iniuratum: **QVAERITVR**, an commutatio iusiurandi, quod vulgo poenale appellatur, sit Romano Pontifici referuata? Nam si tale iusiurandum, non potest Confessarius commutare, quoniam vnum est ex exceptis; si minus, potest. Hanc questionem latius tractabo, cum agam de voto. Duæ sunt opiniones: prima docet, eiusmodi iusiurandum, siue votum, quando cuique poenale fuerit, posse auctoritate Episcopi relaxari, & facultate Confessarij commutari, etiam post impletam conditionem, hoc est, post poenam contractam. Sic quidam iuniores, inter quos est Medina in sua instruct. Confessariorum cap. 14. §. 6. & Couarr. in c. quomodo de pact. in 6. p. 1. §. 3. n. 12. & alij aiunt hanc opinionem esse probabilem: quoniam huiusmodi votum, & iusiurandum, nec fit, nec adhibetur studio, & causa Religionis, aut peregrinationis suscipiendæ. Immo qui sic vouet, ac iurat, eod quoddammodo ab eo peccato continetur, quod cauere cupit. Romanus autem Pontifex, qui sibi quinque illa vota, aut simpliciter facta, aut iureiurando referuauit, non censetur ea referuasse, nisi quando facta sunt studio, & gratia pietatis. At secunda opinio tradit ea vota quomodolibet facta, Romano Pontifici referuari; & proinde cum post conditionem impletam, & poenam contractam effecta sint absoluta vota Religionis, aut peregrinationis suscipiendæ, consequitur, vt ab alio, quam à Romano Pontifice relaxari, aut commutari nequeant ita sentiunt Sor. lib. 7. de iust. q. 2. art. 1. ad 4. Nauar. in Manual. cap. 12. n. 43. Et hæc opinio mihi probabilior videtur, quoniam vsu, & consuetudine, ac partim etiam iure, ea quinque

vota, quæ diximus, Romano Pontifici simpliciter referuantur. Nec enim distinguit vsus, vt quæ sunt studio pietatis, referuata sint, alia non item. Vbi autem ius, vel consuetudo nihil distinguit, nos minimè distinguere debemus. Præterea, qui iurat se certum delicti genus declinaturum, alio qui Religionem, vel peregrinationem susceptrum, sciens, ac volens se Deo obligauit & sicut iurat se peccatum deuiturum, ita promittit Deo Religionem, aut peregrinationem, si peccatum non cauerit. Et parùm refert, sit alieno animo necne à Religione & peregrinatione, satis est si scilicet iureiurando promittat religionis institutum, vel aliquid aliud virtutis officium, si nequaquam se à peccato contineat.

Quarto queritur, An qui potestatem habeat commutandi iusiurandum, habeat etiam illud idem relaxandi? Resp. eos qui ratione muneris, & officij quo funguntur, habent potestatem commutandi iusiurandum, habere ius, & auctoritatem relaxandi: cum ad eorum munus, & officium vtraque pertineat, quales sunt Episcopi. At verò Confessarius, cui facultas demandatur commutandi iusiurandum, non eo ipso auctoritate habet illud relaxandi, quia sunt facultates diuersæ: ergo non eo ipso, quod vna committitur alicui, committitur & altera, Immo relaxare iusiurandi vinculum amplius quid est, quam commutare.

QVAERES, An è contrario, Confessario, cui committitur relaxatio iusiurandi, committatur quoque commutatio: siquidem minoris est facultatis commutare, quam relaxare? Resp. Iuniores multos affirmare, huiusmodi potestatem committi: quia commutare est quid minus quam relaxare. Sed mihi oppositum lōgè probabilius, & verius videtur: nam commutatio iusiurandi est in id, quod est æquale, non in id quod est minus: at plus scientiæ requiritur ad commutandum in id, quod est æquale bonū, quam ad dirimendum iusiurandum ex toto, vt dicam cum de voto tractabo. **Obijcies**, quoniam sunt facultates diuersæ, & in priuilegijs facultas ad vnum aliquid faciendum commissa, non debet extendi ad aliud quod est diuersum, quamuis minus id sit: at is cui conceditur, vt possit iusiurandum relaxare, videtur cōcedi, vt commutare queat: nam cum possit ex toto iusiurandum dirimere relaxando, cur non poterit ex parte dissoluerè commutandò? **Respondeo**, Commutationem iusiurandi in id, quod minus est, non solum esse quid minus, sed etiam in ipsa facultate relaxandi contineri, vt parte in toto: Nam qui relaxat iusiurandum ex toto dirimit: qui commutat in id, quod minus est, dissoluit ex parte. Si igitur mihi cōceditur, vt votum tuum, aut iusiurandi vinculum ex toto soluam, possum ex parte illud auferre. Et proinde eo ipso possū in id, quod minus est bonum commutare: & hoc est, quod ceteri iuniores dicere voluerunt: sed hæc non est proprie commutatio, sed relaxatio iusiurandi ex parte: quia in iureiurando, & voto tunc vinculum obligationis commutatur, quum mutatur in id, quod est æquale bonū, sicut rerū aliarū permutatio tunc fit, cum res vna altera equali cōpēsat: sed ad commutandā vnā obligationē in alterā equalē, magna scilicet & cognitio requiritur: ergo non eo ipso quo tibi committitur, vt vnā obligationē ex

oro dissoluas, committitur, vt commutes eam in alteram æqualem.

Quintò queritur, quinam habeant auctoritatem rescindendi, hoc est, irritum, & inane reddendi iurandum? *Respondeo* cum sancto Thoma 2. 2. *que. 89. art. 9. ad 3. eos, quorum potestati, & gubernationi ij, qui iurant, sunt subiecti: Vt pater familias potest iurandum filij; vir vxoris; Dominus serui. Animaduertendum tamen est, penes hos non esse facultatem rescindendi quodlibet iurandum subditorum; sed illud duntaxat, cuius materia est eorum potestati subiecta V. G. si filius familias, vxor, vel seruus iuret se aliquid facturum, quod affert aliquod detrimentum, aut incommodum rebus patris, mariti, vel domini. Nam iurandum, vt paulo ante dixi vidi, & locum non habet cum detrimento eius, cuius in ditione, & potestate est ille, qui iurat, nisi ipse quoque iurandum ratum habeat. Item, Rom. Pontifex iure potest nudo, & arbitratiuo suo relaxare, & rescindere omne iurandum Clericorum, vel Religiosorum ratione materie, quæ ad liberam eius voluntatem, & potestatem pertinet. Idem iuris habet Abbas, & quilibet alius coenobij, & religiosi conuentus Præfectus in ijs, quæ sunt liberæ eius gubernationi, & administrationi subiecta.*

Cap. XI.

Diluuntur quædam quæstiones de iure iurando, quod in publico iudicio interponi solet.

Primò queritur, An is qui notatus est infamia, & dedecore aliquorum scelerum, possit tunc absque peccato iurare se ab his criminibus esse immunem, ac liberum, mente, & animo concipiens se illis carere, quia sunt per sacram peccatorum confessionem dimissa? *Respondeo*, minime, vt constat ex *cap. Accepimus, De Purgatione Canonica*, vbi cum quidam Archiepiscopus, cui erat trium scelerum iniusta infamia, Simonie scilicet, Incontinentie, & iniusti quæritus, ac lucri, iurare voluisset se esse ab illis criminibus vacuum, ac liberum, intelligens esse sibi per sacram poenitentiam condonata, respondet Pontifex, vt iurare cogatur an ab illis peccatis sit liber, postquam fuit ad Pontificiam dignitatem delectus atque promotus. *Ex quo fit*, vt si mulier adulterium admiserit ita, vt eius criminis ignominia, & infamie notam subierit, tuta conscientia iurare non possit, se eo scelere carere, etiam si credat sibi esse per sacram peccatorum confessionem remissum. Nam is, cui sunt peccata per poenitentiam condonata, adhuc auctoritate iudicis damnari, & puniri iure potest: per sacram enim poenitentiam Deo satisfacimus non homini: at is, qui prauo vitæ exemplo homines offendit, & Republicam perturbauit iuste punitur, vt hominibus satisfaciat: & coram Republica delictum, qua ratione potest emendet, ac corrigat.

Secundò queritur, An iudici liceat eum ad iurandum, quem nouit falsum iuratum, aut iurandum non seruaturum? *Respondeo*, cū Ricar. 3. *dif. 37. art. 3. q. 3. si suo officio publi-*

co functus, ordine iuris seruato iurandum exigat, nulli peccatum admittit, quando nouit eum à quo postulat iurandum, esse paratum ad iurandum falsum, quoniam suo iure vtitur, ac suo officio fungitur; & culpa tota penes eum refidet, qui falsum iurat. Sic etiam Siluestrus *iuramentum 2. q. 9. Abbas tamen in c. Clericos, de cohabit. Cler. ex mul. insinuat non esse iurandum petendum ab eo, quem Iudex vehementer suspicatur falsum iuraturum, ac propterea non esse Clericos cogendos iurare dimissuros se concubinas. Sed certe si Iudex iuris ordinem seruat, & actor postulat, vt reus iurandum præstet, tuta conscientia reum cogit interponere iurandum. Scius verò esset si iuris ordo non seruaretur, aut nullus esset in iudicio actor, qui iurandum exigeret, aut Iudex idoneum aliquod remedium adhibere facile posset.*

Quæres, An priuato homini liceat eum ad iurandum inducere, quem scit falsum quidem iuraturum; sed bona fide deceptum? *Exempli gratia: Titius nouit nondum tres annos fluxisse, ex quo Caius fuerit ex Asia reuersus: & scit præterea Sempronium bona fide putare, tres annos exactos iam esse: Queritur, an Titio fas sit Sempronium hortari, & rogare, vt iuret, esse iam tres annos elapsos, ex quo Caius redijt ex Asia? Responsum: quoniam licet Sempronius opinione æstimationeque sua falsum non iuret, nihilominus tamen iurat, quod re ipsa falsum est. At Titius nouit id verum non esse, ergo ei nefas est Sempronium hortari, & suadere, vt iuret quod ipse Titius scit esse falsum; iurandum enim in Sempronio quidem culpa vacat, in Titio tamen iurandi suadere, monitore, vel auctore noui item.*

Tertiò queritur, An qui iurat aliquid solummodo generatim, ad aliquid speciale sese obliget ei, cui iurandum præstat? *Respondeo*: Aut bona fide iurat, aut secus; si primum, non se obligauit ad id præstandum, quod si cogitasset, non iurasset. Sic exemplum: Titius Clericus iurauit, se Episcopi mandato obediturum, & præcepit Episcopus, vt beneficium deponeret, & ne superiore appellaret, reuera potest Clericus appellare, quoniam si ei, cum iurauit, hoc venisset in mentem, proculdubio non iurasset. At cum quis dolose iurat, & is qui iurandum exigit, fraudes, & dolo caret, interpretari iurandum debemus in commodum, & bonum eius, cui iurandum præstatur.

Quartò queritur, An iurandum interpositum contra superioris mandatum sit ratum, & firmum? *Respondeo*, minime. Iuravi me tibi daturum centum, sed Iudex id fieri prohibet, liber sum à iurandi vinculo. Idem iuris est, si postquam iuravi, tu excommunicatione fueris affectus, & vt talis denunciatus, nec enim tibi soluere debeo, cum absolutus non es, quia es à contractu, & societate piorum hominum exclusus: ac proinde à tuo commercio prohibeor.

Quintò queritur, An si quis simulatum ac fictum contractum iure iurando confirmet, ipsam reddat ratum, & firmum; ita vt absque vlla iurifurandi absolute contrauenire non possit? *Respondeo* cum Panorimitano in *cap. Cuius con-*